

**SOSYAL
PSİKOLOJİ**

I

KISA ÖZET

PSİ201U

1. Ünite – Sosyal Psikoloji Nedir?

SOSYAL PSİKOLOJİ NEDİR?

Sosyal Psikoloji: Sosyal psikoloji bireylerin, davranış, duygu ve düşüncelerinin başkalarının gerçek, hayal edilen veya ima edilen varlığından nasıl etkilendiğinin bilimsel yollarla araştırılmasıdır. Sosyal psikologların çoğu sosyal psikolojiyi, psikolojinin bir alt dalı olarak görmektedir. Böyle olduğu için de, zihinsel yaşamın, sosyal etkileşim ve daha genel olarak sosyal olgularla ilgili taraflarının sosyal psikolojiyi oluşturduğunu ileri sürerler (McGarty ve Haslam, 1997). Sosyal psikolojinin tarihçesinde de görüleceği gibi, sosyologların tanımladığı bir sosyal psikoloji ve psikologların tanımladığı bir sosyal psikoloji vardır: Sosyolojik sosyal psikoloji ve psikolojik sosyal psikoloji.

SOSYAL PSİKOLOJİNİN KISA TARİHİ

Modern sosyal psikoloji, 20. yüzyılın başından itibaren ABD’de varlık göstermiş ve yaklaşık olarak 1960’ların sonlarına kadar da bu durum devam etmiştir. 1960’ların sonları ve 1970’lerin başından itibaren Avrupalı sosyal psikoloji denilebilecek geleneği oluşturan kuram ve araştırmalar ortaya çıkmıştır. Günümüzde dünyanın her yerinde sosyal psikoloji mevcut olsa da, büyük ölçüde ABD ve Avrupa (Avustralya, Yeni Zelanda ve Kanada da eklenebilir) merkezli bir sosyal psikolojinin ağır bastığı söylenebilir.

Sosyal Psikolojinin Avrupadaki Kökleri: Modern sosyal psikolojinin kökleri 19. yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkan iki entelektüel akıma kadar geri götürülebilir: **Völkerpsikoloji** ve **kitle psikolojisi**. Almanca bir terim olan Völkerpsikoloji (Völkerpsychologie), “halk psikolojisi” olarak tercüme edilebilirse de “sıradan insan psikolojisi” ne daha yakındır. Gene de Türkçede kolektif psikoloji/kültürel psikoloji olarak anlaşılabilir. Psikolojinin de kurucu babası olarak kabul edilen Wilhelm Wundt tarafından geliştirilen Völkerpsikoloji, belirli bir sosyal gruba ait olan insanların bireysel değil kolektif bir biçimde düşünme eğiliminde olduklarını ileri sürer; bu insanlar aynı görüş ve inançları taşırlar ve aynı değerleri paylaşırlar. Völkerpsikoloji de diğer tüm psikolojik akımlar gibi, içinde bulunulan zaman ve sosyal bağlamın bir ürünüdür. Kitle psikolojisinin temel fikri “**grup zihni**”dir

Grup Zihni: Gustave Le Bon tarafından geliştirilmiş, çeşitli psikolojik mekanizmalar aracılığıyla, insan kolektivitelerinin tek bir varlık, psikolojik kitle haline gelmesine işaret eden kavramdır.

Modern Sosyal Psikoloji: Bilimsel disiplinlerin tarih yazımında her zaman başlangıç noktası olarak belirli kişi ve/veya gelişmelere referans verilir. Modern sosyal psikolojinin doğuşunda da böyle iki olaydan söz edilebilir: biri sosyal psikolojik nitelikte görülen bir deney ve diğeri, sosyal psikoloji ders kitaplarının yayınlanmasıdır. Modern sosyal psikoloji deneysel yönetime ağırlık veren bir bilim dalıdır. 19. yüzyılın sonlarında Triplett tarafından gerçekleştirilen deney, sosyal psikolojinin ilk deneyi kabul edilir ve bu deney, daha sonradan deneysel yöntemin kazandığı önem yüzünden tarihsel bir başlangıç olarak nitelendirilir. Triplett, bisiklet kullanan insanların yarışta olmasalar bile başka bisikletlilerin varlığında, tek başlarına olduğu duruma göre daha hızlı bisiklet sürdüklerini gözlemiş ve bu gözlemini laboratuvarında test etmiştir. Sonuçlar çok kesin olmasa da, sosyal psikoloji kitaplarında yeniden yazıla yazıla, deneyin, başkalarının varlığının performansı arttırdığına destek verdiği iddia edilmiştir. Bu konu, daha sonraları sosyal psikolojide **sosyal hızlandırma** adı verilen deneysel çalışmalarla devam etmiştir.

Davranışçı Sosyal Psikoloji: 20. yüzyılın başında ABD sosyal psikolojisinde ortaya çıkan ve gözlenebilir olan olguların çalışılması gerektiğini ileri süren sosyal psikolojik yaklaşımdır.

Sosyal Karşılaştırma: İnsanların kendi yetenek ve fikirleri hakkında bilgi sahibi olmak için kendilerini diğerleriyle karşılaştırma sürecidir.

Bilişsel Çelişki: Davranışla tutarsız olan tutumların yarattığı psikolojik sıkıntı ve bunun tutumları değiştirmek yönünde yarattığı baskıdır.

Sosyal Temsiller: Sosyal olguların (örneğin: “yoksulluk” ve “delilik”) verili bir kültür ya da toplumda anlaşılma biçimi ve bu anlama biçiminin sözkonusu sosyal olguları yorumlamada bir temel sağlamasıdır.

Sosyal Kimlik: Bireyin benliğinin bir parçasını oluşturan, grup üyeliklerinden elde ettikleri kimliktir; bireyin benliğini başka bir parçasını oluşturan ve bireyin biricikliğiyle ilgili olan bireysel kimlikten farklıdır.

Atıf Kuramı: İnsanların sosyal etkileşimde neden ve sonuç ilişkilerini nasıl çıkarsadıklarını açıklamak üzere geliştirilmiş bir yaklaşımdır.

SOSYAL PSİKOLOJİDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Sosyal psikoloji *bilimsel* bir disiplindir. Bilimi diğer bilgi türlerinden ayıran, sorularını yanıtlamada kullandığı yöntemdir. Sosyal psikologlar belirli bir olguyu betimlemek, iki olgu arasında bir ilişki olup olmadığını ve olgular arasındaki nedensel ilişkiyi araştırmak için çeşitli yöntemler kullanmaktadırlar. *“İyi” ya da “kötü” yöntem yoktur, “uygun” yöntem vardır. Uygun bir araştırma yönteminin seçimi araştırma sorusunun niteliği, eldeki mevcut kaynaklar ve birtakım etik konular olmak üzere pek çok etmene bağlıdır.* Bu, tıpkı bir yerden bir yere giderken tren, otobüs, uçak, gemi gibi mevcut ulaşım aracı seçeneklerinden birini seçmeye benzer. Bunlardan hangisiyle yolculuk yapacağınız, para durumuna, hava durumuna, ne kadar vaktiniz olduğuna, seyahat konforu anlayışınıza ya da bu araçlara ilişkin güvenilirlik algınıza göre değişebilir (Arkonaç, 1998). Aşağıda görüleceği gibi, her bir araştırma yönteminin kendine özgü güçlü yanları ve sınırlılıkları vardır.

Deneysel Olmayan Yöntemler

Deney, olgular arasındaki neden-sonuç ilişkisini göstermenin tek yolu olduğundan, daha çok tercih edilen bir yöntemdir. Hatta bilimsel yöntemin deneyle eşit tutulduğu bile söylenebilir (Hogg ve Vaughan, 1995). Deneyin mümkün ya da uygun olmadığı durumlarda sosyal psikologlar deneysel olmayan diğer yöntemleri de kullanmaktadırlar. Bu yöntemlerle gerçekleştirilen araştırmalardan nedensel bir sonuç çıkarmak mümkün değildir. Bu tür araştırmaların sayısal veri elde edilebilenlerinde değişkenler arasındaki **korelasyon** araştırılır. Bunlar **korelasyon yöntemi** olarak adlandırılabilir. Örneğin bir sosyal psikolog nüfus yoğunluğu (metrekareye düşen insan sayısı) ile suç oranı arasındaki ilişkiyi araştırdığı bir çalışmada, bu iki değişken arasında olumlu bir korelasyon elde etmiş olabilir. Yani, nüfus yoğunluğu arttıkça suç oranının da arttığı sonucunu elde edebilir

Doğal Gözlem

Belirli bir davranış konusunda doğrudan ve betimsel bilgi edinmenin yolu doğal gözlemdir. Bu tür araştırmalarda davranışa neden olan içsel süreçlere, yani duygu, düşünce, tutum veya niyetlere ilişkin bir veri elde edilemez, ancak söz konusu davranışın ortaya çıkış süreci incelenebilir. Doğal gözlem söz konusu sosyal davranışı sistematik bir biçimde gözlemeyi, kaydetmeyi (not tutmak ve/veya videoya çekmek) ve kodlamayı içermektedir. Akla gelebilecek tüm doğal mekânlarda doğal gözlem yapılabilir; okul, ev, sokak, fabrika, hastane, alışveriş merkezi, otobüs ya da uçak terminali, tren istasyonu vb. (Bilgin, 2000). Bu yöntemde, gözlenen sosyal davranışa hiçbir müdahalede bulunulmaz. Sosyal davranış kendiliğinden gerçekleşir. Araştırmacı gözlemine bazı durumlarda görünmeden (örneğin sokakta bir ağacın ya da duvarın arkasına gizlenerek) gerçekleştirebilir. Diğer durumlarda bu mümkün olmadığından araştırmacı gözlediği grup ya da topluma katılır ve hatta bir süre onlarla yaşayabilir. Bu durumda *katılımcı gözlem* gerçekleştirilmiş olur Doğal gözlemin güçlü yanları:

1. Bu yöntem, doğal ortamında kendiliğinden ortaya çıkan bir davranışı araştırmada mükemmel bir yoldur (Hogg ve Vaughan, 1995).

2. Bu yöntemin kullanıldığı araştırmalar sık sık gerçek hayata uygulanabilen denencelerin geliştirilmesini sağlar, çünkü gözlenen gerçek hayattır (Kağıtçı başı, 1999).

Doğal gözlemin sınırlılıkları:

1. Bu yöntemde çoğu kez sayısal veriler elde edilemez. Bu da toplanan verileri standartlaştırma sorunu yaratabilir

Survey

Survey yöntemi ile bir davranışın ya da bir tutumun bir toplumda ya da belli bir grupta görülme derecesi ve bunların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyal aralan vb. etmenlerle nasıl bir ilişki içinde olduğu araştırılmaktadır. Örneğin, lise gençliğinde uyuşturucu kullanma yaygınlığı nedir, uyuşturucu maddeye yönelik tutumlar nelerdir ve liselilerin uyuşturucular hakkındaki bilgi düzeyi nedir sorularına bu yöntem ile yanıt aranabilir. Ayrıca, uyuşturucu kullanma ve bu konudaki tutum ve bilgi ile cinsiyet, anne-baba eğitimi, sosyal sınıf vb. değişkenler arasındaki ilişki de incelenebilir. Survey yöntemi kullanılarak araştırılan konular çok çeşitlidir. Siyasi parti tercihi, bir reklam ürününün tercihi, televizyon kanalı tercihi konusunda yapılan kamuoyu yoklamaları günlük yaşamımızda sık karşılaştığımız örneklerdendir. Survey yönteminde veri toplama tekniği olarak *anket* ve *görüşme* kullanılır. Anket, açık uçlu ya da çoktan seçmeli olarak hazırlanmış soru formudur. Anket, katılımcılara yüz yüze uygulanabildiği gibi posta ile de gönderilebilir. Ancak posta ile gönderilen anketlerin geri gelme oranı düşüktür.

Diğer taraftan görüşme tekniği, *yapılandırılmış*, *yarı yapılandırılmış* ve *yapılandırılmamış* olabilir. Yapılandırılmış görüşmede araştırma için sahaya çıkmadan önce katılımcılara sorulacak tüm sorular belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmede katılımcılara sorulacak ana sorular bellidir, ancak görüşme esnasında katılımcının verdiği yanıtlara bağlı olarak da soru üretilir. Yapılandırılmamış görüşmede ise, katılımcı ile görüşülecek konu belli olmasına karşın önceden hazırlanmış soru yoktur. Bunun yerine görüşmenin akışına göre sorular sorulur.

Survey yöntemindeki en önemli nokta, ulaşılabilecek insan sayısı fazla olduğundan, yapılacak **örneklem** seçimidir. Örneğin uyuşturucu konusunda anket uygulamak için bir şehirdeki bütün liseli gençlere ulaşmak zaman ve maliyet açısından makul olmadığından, bu gruptan rastgele kişilere anket uygulanabilir. Böylece **seçkisiz örneklem** oluşturulmuş olur. Ya da araştırılmak istenen grubun, yani evrenin (popülasyon) önemli özelliklerini (örneğin bunlar cinsiyet, sosyal sınıf vb. olabilir) oran olarak yansıtan bir örneklem seçilebilir. Bu **temsil edici örneklem**dir. Surveyin güçlü yanları:

1. Surveye çok sayıda kişiden çok miktarda bilgi toplama olanağı vardır.
2. Örneklem tekniğiyle yapıldığı için, toplanılan bilgidен genelleme yapılır.
3. Bu yöntem, diğer yöntemlere göre zaman ve maddi kaynakların kullanımı açısından daha tasarrufludur.

Surveyin sınırlılıkları:

1. Survey ile çok miktarda bilgi toplanır, ancak bu bilgi yüzeyseldir.
2. Büyük örneklem alınması gereken durumlarda çok zaman ve paraya ihtiyaç vardır.

Arşiv Araştırması

Arşiv araştırmasında araştırmacı, başkası tarafından ve çoğu zaman başka nedenlerle toplanmış ve kaydedilmiş veriyi kullanmaktadır. Sosyal psikolojide en az kullanılan yöntemlerden biri olan arşiv araştırması, geçmişteki bir olgunun araştırılması için kullanılabileceği gibi, bir olguya ilişkin tarihsel eğilimi ortaya çıkarmak için de kullanılabilir. Arşiv araştırmasının güçlü yanları:

1. Bu yöntemde cansız materyaller kullanıldığı için, insanların yer aldığı yöntemlerde ortaya çıkan sorunlar (yanıtların kişilik, beklenti gibi etmenlerden etkilenmesi gibi) bulunmamaktadır.
2. Bu yöntemle, bir olgunun zaman içindeki değişimi ve gelişimi izlenebilir.
3. Geçmişteki bir olguyu araştırmak için tek yoludur.

Arşiv araştırmasının sınırlılıkları:

1. Araştırmacı sadece var olan bilgiyle yetinmek zorundadır.
2. Materyal çok olduğunda, materyalden örneklem seçimi, daha sonra tüm materyale bir genelleme yapılacağı için önem taşımaktadır.

Deneysel Yöntemler

Deney, bir değişkenin diğer bir değişken üzerinde etkisinin araştırılarak bir denencenin sınıandığı yöntemdir. Deney yönteminde temel olarak, bir ya da daha fazla **bağımsız değişken** değişimlenmekte (manipüle edilmekte) ve bu *müdahalenin* bir ya da daha fazla **bağımlı değişken** üzerinde yarattığı etki ölçülmektedir. Örneğin, televizyon programındaki şiddetin çocukların daha sonraki davranışları üzerinde bir etkiye neden olup olmadığını sınavan bir araştırmada, *televizyon programındaki şiddet düzeyi bağımsız değişken, çocukların saldırganlık içeren davranış düzeyi bağımlı değişkendir.*

Laboratuvar Deneyleri

Genel olarak sosyal psikolojide araştırmaya etki edebilecek etmenleri daha iyi kontrol edebilmek için laboratuvar deneyleri tercih edilmektedir. Laboratuvar deneylerinin en dikkat çekici özelliği, dış dünyadan tamamen farklı yapay koşullar altında gerçekleştiriliyor olmalarıdır. Laboratuvar deneylerinin güçlü yanları:

1. Değişkenler arasında kesin bir nedensel ilişki kurmak ve denence sınamak en fazla laboratuvar deneyinde mümkündür.
2. Alan deneyi de dâhil olmak üzere diğer tüm araştırma yöntemleri içinde kontrolün en üst düzeyde olduğu yöntemdir.
3. Bütünüyle yapay bir ortamda gerçekleştirildiğinden, laboratuvarde elde edilen sonuçların kesinliği de yüksektir.

Laboratuvar deneylerinin sınırlılıkları:

1. Laboratuvar deneyleri yapay bir ortamda gerçekleştirildiğinden, burada elde edilen sonuçları gerçek yaşama genellemek zordur.
2. Gerçek yaşamdaki tüm deneyimler laboratuvarde araştırılmaya uygun değildir. Örneğin, yoğun korku, nefret ve saldırganlık gibi duygular laboratuvarde çalışılmaz.

Alan Deneyleri

Alan deneyi ile laboratuvar deneyi temel mantık açısından aynıdır. Alan deneyinde de laboratuvar deneyinde olduğu gibi bağımsız değişken araştırmacı tarafından değişimlenir ve bağımlı değişken üzerindeki etkisi gözlemlenir ya da ölçülür. Ancak, alan deneyinde araştırmacının bağımsız değişkene etki edebilecek potansiyel etmenleri kontrol etme olanağı pek yoktur. Alan deneyinin güçlü yanları:

1. Doğal ortamda yapılmış olsa da temel olarak deney yöntemi kullanılmış olduğundan, alan deneylerinde denence sınavması kolaylıkla yapılabilir.
2. Alan deneyi doğal ortamda gerçekleştirildiğinden, sonuçların gerçek yaşama genellenme sorunu yoktur.

Alan deneyinin sınırlılıkları:

1. Alan deneyi değişkenler arasında nedensel ilişki kurulmasına izin verse de, bu ilişki laboratuvar deneyindeki kadar kesin değildir. Çünkü bu yöntemde araştırmacının kontrolü daha düşüktür.
2. Bu yöntemde de deneklerin tepkisel davranma olasılığı vardır. Dolayısıyla deneklerin kandırılması etik bir sorun olarak alan deneylerinde de yaşanmaktadır.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/sosyal-psikoloji-i-ady212u?search=PS%C4%B0201U>